

Tędy i owędy (Wagary)

Melchior Wańkowicz

SŁOWA KLUCZE

wakacje ▪ egzamin ▪ babka śmietankowa ▪ wygłupiać się ▪ wspomnienia ▪ nostalgia ▪ wagary¹ ▪ sentyment

Wańkowicz wraca myślami² do egzaminu wstępnego do klasy drugiej gimnazjum i innych wspomnień z **okresu szkolnego**.

Melchior Wańkowicz pod koniec roku szkolnego przyjechał z prowincji³ do Warszawy na egzamin wstępny do klasy drugiej Gimnazjum Chrzanowskiego. Szkoła znajdowała się na ulicy Smolnej. Melchior pamięta, że na egzaminie pisał dyktando po rosyjsku i zrobił jeden błąd. Po egzaminie poszedł do cukierni i pierwszy raz w życiu jadł **babkę śmietankową**. Babka miała najwspanialszy na świecie smak, którego nigdy już nie spotkał. Potem były wakacje, a jesienią wrócił do Warszawy, bo został przyjęty do klasy drugiej gimnazjum.

Do Warszawy Melchior przyjechał pociągiem z opiekunem. Pierwsza rzecz, którą chciał zrobić, to pójść do cukierni na babkę. Niestety, starszy pan chciał zjeść obiad, więc poszli do baru „Satyr” na ulicy Marszałkowskiej. Tam zrobiła się mała awantura⁴ między opiekunem i kelnerem o recepturę befsztyku. Melchior i pan wyszli z baru, nic tam nie zjedli. Poszli do cukierni, zamówili sześć babek, ale te babki nie miały już takiego smaku jak kiedyś.

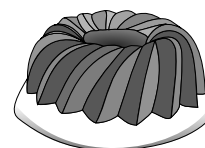
Zaczęła się nauka, regularne lekcje w Gimnazjum Chrzanowskiego, ale najwięcej wspomnień Melchiora łączy się z kolegami, śmiesznymi wydarzeniami i miejscami w Warszawie.

Melchior wspomina słodycze, które jadł w cukierni Wedla i cukierki, które kupował na ulicy od sprzedawców. Melchior wspomina, że lubił bawić się z kolegami w parku Ujazdowskim. Pamięta też lody, które sprzedawał lodziarz przed szkołą na ulicy Smolnej.

Uczniowie chcieli spotykać się z dziewczynami, ale w szkole męskiej uczyli się sami chłopcy. Okazją do spotkania były spacer i wspólne zabawy na świeżym powietrzu. Chłopcy bardzo elegancko kłaniali się⁵ dziewczynom, które szły ze swoją nauczycielką po ulicy. To było trochę zbyt eleganckie zachowanie – śmieszne, ironiczne, ale niewinne. Chłopcy szukali też okazji,

kałamarz

babka śmietankowa

¹ wagary – nielegalne przebywanie poza szkołą w czasie zajęć swojej klasy

² wracać myślami – wspominać

³ prowincja – część kraju, która jest daleko od stolicy i dużych miast

⁴ awantura – kłótnia

⁵ kłaniać się – mówić „dzień dobry”

żeby patrzeć na dziewczęta. Niektórzy chłopcy przychodzili na mszę, żeby patrzeć na piękne dziewczyny w kościele.

Chłopcy nosili **mundurki szkolne**, ponieważ tak wymagały władze rosyjskie. Uczniowie z Gimnazjum Chrzanowskiego wyglądali jak wojsko carskie. Chłopcy chcieli nosić modne ubrania, ale nawet w sklepie z odzieżą szkolną na ulicy Miodowej wszystko przypominało mundurki.

Pewnego dnia chłopcy zrobili żart sprzedawcy w sklepie z dewocjonaliami⁶. Namówili sprzedawcę, żeby pokazał im szaty liturgiczne dla **biskupa**. Sprzedawca założył szaty i wyglądał jak prawdziwy biskup. Wtedy chłopcy ukradli mu pieniądze i wybiegli ze sklepu. Pan Strakacz w przebraniu biskupa biegł za nimi po ulicy w centrum miasta.

Na początku XX wieku relacje między dziewczętami i chłopcami były pod kontrolą osób dorosłych. Pensjonarka nigdy nie spacerowała sama, zawsze szła z nią ciocia, opiekunka albo guwernantka. Okazją do spotkań były wieczory z tańcami w domu. Pewnego dnia Melchior spotkał w parku Łazienki swoją koleżankę, z którą często tańczył na takim wieczorze tanecznym. Niestety, dziewczyna szła ze swoją nauczycielką i udawała, że nie zna Melchiora.

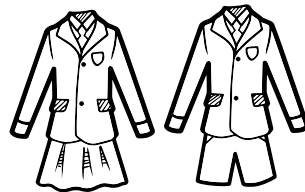
Kiedy była zima, to ulubionym miejscem na spotkania młodzieży była ślizgawka⁷ w Dolinie Szwajcarskiej. Tam można było pokazać dziewczynom swój talent w jeździe na **łyżwach**. Potem, po łyżwach chłopcy odprowadzali dziewczęta do domu.

Kiedy Melchior był w trzeciej klasie, zakochał się w pięknej dziewczynie. Dziewczyna była jego sąsiadką, chodziła do piątej klasy. Ich relacja to była „platoniczna miłość”. Melchior dawał jej w prezencie pocztówki z reprodukcjami obrazów znanych polskich malarzy. Dziewczyna pocałowała go w... czoło i było to dla niego największe przeżycie. O pocałunku w usta nawet nie marzył.

Uczniowie bardzo lubili uprawiać sport i wyjeżdżać na wycieczki za miasto. Melchior wspomina plażę nad Wisłą, która w niedzielę zawsze była pełna ludzi. Chłopcy ratowali ludzi, którzy topili się w Wiśle.

Melchior Wańkowicz pamięta też pierwszy elektryczny **tramwaj**. Była to sensacja w Warszawie, bo wcześniej jeździły tylko tramwaje konne. Jeździł z kolegami tym tramwajem kilka godzin i nie chciał wysiąść.

Narrator wspomina też pierwsze radio i pierwszy **telefon** „z syreną” – z sygnałem dźwiękowym. Kiedy przyszli do Melchiora koledzy, to robili głupie żarty dorosłym. W nocy dzwonił na przykład do dyrektora szkoły. Dyrektor nie wiedział,

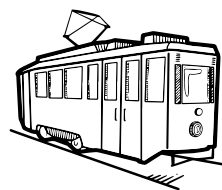
mundurki

biskup

łyżwy

tramwaj

telefon

⁶ dewocjonalia – przedmioty kultu religijnego, na przykład medaliki, różańce, obrazki, *Biblia*

⁷ ślizgawka – lodowisko

kto dzwoni i nie spotkały ich konsekwencje. Chłopcy znaleźli w książce telefonicznej⁸ numer do pani Łabędź. Spodobało im się nazwisko i postanowili, że będą codziennie do niej dzwonić o szóstej i pytać: „ Czy zniosta już pani jajko?”. Pewnego dnia słuchawkę podniósł mąż pani Łabędź i strasznie nakrzyczał na chłopców.

Mija wiele lat i jest rok 1925 lub 1926. Melchior Wańkowicz jest ważnym urzędnikiem w Ministerstwie Prasy i Widowisk. Ma posadę naczelnika⁹ i zajmuje się cenzurą w kinie. Decyduje, które filmy po montażu, mogą trafić do kina i być pokazywane publiczności. Biuro Wańkowicza mieści się w Warszawie w Pałacu Zamoyskich. Pewnego dnia pierwszy raz rozmawia z panią dyrektor Centralnego Biura Filmowego, z panią Łabędź. Wańkowicz chce się upewnić¹⁰, czy to ta sama pani Łabędź, do której dzwonił z kolegami i robił głupie żarty. Pyta więc, czy jej adres to ulica Marszałkowska 152? Pani Łabędź jest zdziwiona, że naczelnik Wańkowicz zna z pamięci jej adres. No właśnie – skąd zna jej adres?...

ĆWICZENIA PRZED CZYTANIEM

TO WAŻNE!

Akcja w tekście Wagary ma miejsce w Warszawie na początku XX wieku. Warszawa leżała na terenie zaboru rosyjskiego, a władza w mieście należała do Rosjan. W urzędach i w szkole językiem oficjalnym był rosyjski. Wtedy też nie było szkół koedukacyjnych¹¹ tak jak współcześnie. Chłopcy chodzili do szkoły dla chłopców – była to szkoła męska, na przykład Gimnazjum Chrzanowskiego. Dziewczęta uczyły się w domu albo w prywatnych szkołach żeńskich – taka szkoła nazywała się pensja, a uczennica – pensjonarka.

1. Początek i koniec wakacji, to bardzo ważne dni w życiu każdego ucznia. Co czujesz pierwszego dnia wakacji, a co czujesz w ostatni dzień wakacji? Proszę wybrać nazwy uczuć i zapisać w tabelce.

radość ▪ przygnębienie ▪ podekscytowanie ▪ nadzieja ▪ znudzenie ▪ ulga ▪ ufność ▪ smutek ▪ obawa ▪ ciekawość ▪ żal ▪ beztroska ▪ złość ▪ niechęć ▪ niewiara ▪ bezradność ▪ szczęście

pierwszy dzień wakacji

radość,

⁸ książka telefoniczna – książka ze spisem numerów telefonów, nazwiskami i adresami właścicieli numerów

⁹ naczelnik – ten, kto stoi na czele instytucji

¹⁰ upewnić się – sprawdzić wiarygodność czegoś, na przykład zapytać i zweryfikować fakty

¹¹ szkoła koedukacyjna – szkoła dla dziewcząt i chłopców

ostatni dzień wakacji

przygnębiecie,

2. Proszę dopisać nazwę przedmiotu szkolnego do podanych skojarzeń.

historia ▪ fizyka ▪ WF ▪ informatyka ▪ religia ▪ chemia ▪ plastyka ▪ muzyka ▪ wiedza o społeczeństwie ▪ język polski ▪ godzina wychowawcza ▪ matematyka ▪ biologia ▪ etyka ▪ geografia

1. ortografia, interpunkcja, Adam Mickiewicz, wypracowania → _____	6. portret, barwy, bibuła → _____	11. sojusz, p.n.e., Mieszko I → _____
2. geometria, iloraz, wykres → _____	7. prędkość, pryzmat, wzór →	12. premier, migracje, społeczeństwo → _____
3. klucz wiolinowy, śpiewanie, Fryderyk Chopin, → _____	8. pierwiastki, kwasy, sole → _____	13. różaniec, papież, śmierć → _____
4. materac, rozgrzewka, trampki → _____	9. mikroskop, fotosynteza, komórka → _____	14. dobro, moralność, eutanazja → _____
5. aplikacja, monitor, login → _____	10. skala, równik, depresja → _____	15. rozmowy, wychowawczyni, składka → _____

ĆWICZENIA W TRAKCIE CZYTANIA

3. Proszę podkreślić nazwy własne miejsc w Warszawie, o których wspomina autor.

ĆWICZENIA PO PRZECZYTANIU TEKSTU

4. Proszę połączyć informacje. Co bohater wspomnień robił w tych miejscach?

A	Dolina Szwajcarska	0	jeździł na łyżwach
B	Kresy	1	pierwszy raz jadł babkę śmietankową
C	Gimnazjum Chrzanowskiego	2	bawił się z rówieśnikami
D	stacja pani Miotłowskiej	3	zrobił z kolegami żart sprzedawcy
E	cukiernia	4	tam urodził się i mieszkał we wczesnym dzieciństwie

F	bar „Satyr” na ul. Marszałkowskiej	5	spotkał koleżankę z którą chodził na tańce, a ona udawała, że go nie zna
G	Park Ujazdowski	6	wynajmował pokój, jego sąsiadką była piękna dziewczyna z piątej klasy
H	ulica Smolna	7	pracował
I	sklep na Miodowej	8	uczył się, kupował lody
J	sklep Strakacza	9	pisał egzamin wstępny, uczył się
K	Park Łazienki	10	pływał, ratował ludzi, którzy się topili
L	plaża nad Wisłą	11	tam zjadł obiad po rozpoczęciu roku szkolnego
Ł	Pałac Zamoyskich	12	kupował mundurki szkolne

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	Ł
0												

5. Jakie żarty i dowcipy chłopcy robili dorosłym? Proszę zapisać.

6. Proszę uzupełnić formy przymiotników i przysłówków w poniższej tabeli.

	przymiotnik	przysłówek
0	<i>ślodki</i>	<i>ślodko</i>
1	śloneczny	
2		ślisko
3	piękna	
4		nostalgicznie
5	groźny	
6		modnie

7. Proszę uzupełnić zdania przysłówkiem lub prawidłową formą przymiotnika poprzedniego ćwiczenia.

- a) Nad Wisłą było _____ i bardzo dużo osób opalało się na plaży.
- b) Sąsiadka Melchiora była naprawdę _____ dziewczyną – wyglądała jak anioł!
- c) Babka śmietankowa miała niezwykły, _____ smak.
- d) Na ślizgawce w Dolinie Szwajcarskiej było bardzo, bardzo _____
- e) Po kilku głupich telefonach od chłopców mąż pani Łabędź krzyczał do słuchawki bardzo _____ słowa.

